

Joanna Kłos-Łabędowicz

Działania Unii Europejskiej przeciwdziałające cyfrowemu wykluczeniu na przykładzie wymagań odnośnie dostępności

Ekonomiczne Problemy Usług nr 122, 59-69

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

JOANNA KOS-ŁABĘDOWICZ

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach¹

DZIAŁANIA UNII EUROPEJSKIEJ PRZECIWDZIAŁAJĄCE CYFROWEMU WYKLUCZENIU NA PRZYKŁADZIE WYMAGAŃ ODNOŚNIE DOSTĘPNOŚCI

Streszczenie

Unia Europejska od lat w ramach swojej strategii budowania europejskiego społeczeństwa informacyjnego zwraca szczególną uwagę na problem cyfrowego wykluczenia, zwłaszcza w odniesieniu do osób niepełnosprawnych. Jednym z działań dążących do zmniejszenia ryzyka wystąpienia wykluczenia cyfrowego we wspomnianej zagrożonej grupie jest obowiązek dostosowania stron instytucji publicznych do standardów WAI (ang. *Web Accessibility Initiative*). Celem artykułu jest zaprezentowanie podstawowych założeń i standardów polityki Unii Europejskiej w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu oraz w ramach szczegółowych działań sprawdzenie stopnia dostosowania do standardu strony Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Słowa kluczowe: wykluczenie cyfrowe, Unia Europejska, standardy WAI.

Wprowadzenie

Rozwój technologii komunikacyjno-informacyjnych (ICT) oraz powszechność ich wykorzystania w różnych sferach życia zmienia warunki funkcjonowania jednostek i podmiotów gospodarczych. Nowe możliwości, które pojawiają się dzięki rozwojowi technologii, mają potencjalnie pozytywny wpływ zarówno na wzrost efektywności i konkurencyjności gospodarki, jak i jakość życia mieszkańców. Nie należy jednak zapominać, iż postępujący rozwój niesie ze sobą również pewne zagrożenia. Nie wszyscy posiadają odpowiednie kompetencje, by w pełni wykorzy-

¹ Wydział Ekonomii, Katedra Międzynarodowych Stosunków Ekonomicznych.

stywać potencjał wynikający z używania ICT. Unia Europejska w ramach przyjętej strategii budowania europejskiego społeczeństwa informacyjnego zwraca szczególną uwagę na problem cyfrowego wykluczenia, zwłaszcza w odniesieniu do grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem (takich jak osoby niepełnosprawne). Jednym z działań dążących do zmniejszenia ryzyka wystąpienia wykluczenia cyfrowego we wspomnianej grupie jest obowiązek dostosowania stron instytucji publicznych do standardów WAI (ang. *Web Accessibility Initiative*). Celem artykułu jest zaprezentowanie podstawowych założeń i standardów polityki Unii Europejskiej w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu oraz w ramach szczegółowych działań sprawdzenie stopnia dostosowania do standardu strony Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

1. Wykluczenie cyfrowe

Wykluczenie cyfrowe w literaturze przedmiotu najczęściej określane jest na dwóch płaszczyznach: materialnej i niematerialnej. Płaszczyzna materialna dotyczy możliwości dostępu do komputera i Internetu przez daną jednostkę; a płaszczyzna niematerialna – wiedzy, motywacji i potrzeb realizowanych za pomocą dostępu (Bednarczyk 2014). Brak równości w dostępie do technologii cyfrowych wynika z różnic w dystrybucji zasobów, zarówno materialnych, jak i czasowych, umysłowych, społecznych i kulturowych (Dijk 2010). Dijk (2010) przedstawił cztery rodzaje dostępu do nowych mediów, są to:

- dostęp motywacyjny – motywacja do korzystania z nowych mediów jako podstawowy czynnik wpływający na decyzje związane z wykorzystaniem możliwości, jakie oferują ICT,
- dostęp materialny – czyli posiadanie możliwości skorzystania z komputera lub innego urządzenia umożliwiającego dostęp do Internetu i usługi połączenia z Internetem,
- dostęp kompetencyjny – czyli umiejętność obsługi urządzeń i oprogramowania,
- dostęp użytkowy – czyli częstotliwość korzystania z komputera i Internetu oraz różnorodność podejmowanych działań za ich pomocą.

W celu zmniejszenia zagrożenia wykluczeniem cyfrowym wymagane jest podjęcie działań pozwalających na spełnienie kilku warunków pozostających w gestii zarówno jednostek zagrożonych wykluczeniem, jak i podmiotów administracji publicznej. Są to (Jastrzębska i Jastrzębska 2012):

- zapewnienie dostępu do odpowiedniej jakości infrastruktury i jej modernizacja,
- zmniejszenie ograniczeń budżetowych utrudniających lub uniemożliwiających dostęp do nowych technologii potencjalnym odbiorcom,

- zapewnienie/zdobycie kwalifikacji pozwalających na aktywne korzystanie z ICT,
- motywowanie potencjalnych odbiorców do korzystania z nowych technologii.

Administracja publiczna wszystkich szczebli podejmuje działania mające przeciwdziałać wykluczeniu cyfrowemu. W dalszej części opracowania zostaną przedstawione unijne zalecenia będące podstawą działań podejmowanych na szczeblu krajowym i lokalnym przez podmioty administracji publicznej.

2. Polityka unijna przeciwdziałająca cyfrowemu wykluczeniu

Idea tworzenia europejskiego społeczeństwa informacyjnego została przyjęta w Europie jako sposób na dośnięcie Stanów Zjednoczonych i Japonii pod względem wzrostu gospodarczego i poprawy pozycji konkurencyjnej i jej początki sięgają lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia (najważniejsze dokumenty przedstawiono w tabeli 1).

Tabela 1

Rozwój społeczeństwa informacyjnego w UE – najważniejsze dokumenty

Rok	Dokument	Wykluczenia cyfrowe
1993	Biała Księga o „Rozwoju, Konkurencyjności i Zatrudnienia”	Nie pojawia się bezpośrednio
1994	Dokument „Europa i społeczeństwo globalnej informacji. Zalecenia dla Rady Europejskiej” (tzw. Raport Bangemanna)	Wskazane jako zagrożenia
1996	Zielona księga pt. „Living & Working in the Information Society – People First”	Wskazanie kierunków działań zmniejszających zagrożenie
1999	Inicjatywa „e-Europa – Społeczeństwo informacyjne dla wszystkich”	Planowane przeciwdziałanie
W ramach realizacji celów Strategii Lizbońskiej podjęto następujące działania		
2000	Plan działania „e-Europe 2002 – An Information Society for All”	Planowane przeciwdziałanie
2001	Plan „e-Europe+2003 – Wspólne działania na rzecz wdrożenia Społeczeństwa Informacyjnego w Europie”	Planowane przeciwdziałanie
2002	Plan działania „e-Europe 2005eEurope 2005 – An Information Society for All – Action Plan”	Planowane przeciwdziałanie
W ramach realizacji celów tzw. Odnowionej Strategii Lizbońskiej		
2005	Inicjatywa „i2010 – Europejskie Społeczeństwo Informacyjne na rzecz wzrostu i zatrudnienia”	Planowane przeciwdziałanie
W ramach realizacji celów Strategii Europa 2020		
2010	Europejska agenda cyfrowa	Planowane przeciwdziałanie

Źródło: opracowane na podstawie (Urząd Komitetu Integracji Europejskiej 2009).

Jak wynika z zaprezentowanych w tabeli 1 informacji, Unia Europejska bardzo wcześnie zwróciła uwagę na potencjalne zagrożenia związane z różnicami w dostępie do ICT i rozwarstwieniem się społeczeństwa ze względu na kwalifikacje związane z możliwością korzystania z ICT. Przez lata podejmowano wiele inicjatyw mających na celu zapewnienie dostępu do Internetu (w szkołach, na uczelniach wyższych, poprzez tworzenie Publicznych Punktów Dostępu do Internetu – PIAPs), odpowiednią jakość infrastruktury (połączenia szerokopasmowe) oraz kwalifikacje pozwalające na swobodne korzystanie z ICT (szkolenia, programy Life Long Learning – LLL, e-learning) – czyli działania wpływające na materialny i kompetencyjny aspekt wykluczenia cyfrowego. Nie zaniedbano również działań w pozostałych dwóch aspektach: motywacyjnym i użytkowym, obejmujących głównie działania z zakresu tworzenia środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych produktów i usług (e-administracja, e-zdrowie, dostęp do treści, aplikacje, programów) oraz sprzyjających budowaniu zaufania do sieci (regulacje dotyczące podpisu elektronicznego, płatności elektronicznych, świadczenia usług, ochrony praw konsumenta).

Bardzo szybko zwrócono uwagę na to, że pewne grupy są bardziej zagrożone wykluczeniem cyfrowym od innych. Do grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem cyfrowym zalicza się: osoby starsze, emerytów i rencistów, osoby słabo wykształcone, bezrobotnych, rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, osoby ubogie i korzystające z pomocy społecznej, niepełnosprawnych. Ze względu na fakt, że komputer i dostęp do Internetu są narzędziami, które zwłaszcza w przypadku osób niepełnosprawnych i starszych mogą zwiększyć ich możliwości uczestnictwa w życiu społecznym, działania podejmowane na szczeblu unijnym oraz zalecenia względem działań podejmowanych na szczeblu krajowym i lokalnym zwracają szczególną uwagę na potrzeby tych grup (Batorski i in. 2012). Do tego typu działań należy zaliczyć zalecenie stosowania na stronach jednostek instytucji publicznych standardów WAI. Zalecenia odnośnie stosowania standardów WAI jako sposobu na zwiększenie wykorzystania przez osoby niepełnosprawne i starsze zasobów sieciowych po raz pierwszy pojawiły się w planie działania e-Europa 2002 (Komisja Europejska 2000). Aktualnie obowiązująca Europejska Agenda Cyfrowa zawiera podpunkt 2.6., zatytułowany „Zwiększenie umiejętności wykorzystywania technologii cyfrowych i włączenia społecznego”, zawierający szereg sugestii i działań mających na celu ograniczenie (szeroko rozumianego) wykluczenia cyfrowego. Szczególnie zwraca uwagę podpunkt 2.6.2. „Usługi cyfrowe sprzyjające włączeniu społecznemu”, wskazujący na potrzebę zwiększenia dostępu do usług w postaci elektronicznej dla osób niepełnosprawnych (Komisja Europejska 2010). Są to wskazania i sugestie na szczeblu unijnym, które powinny być realizowane przez poszczególne państwa członkowskie na szczeblu krajowym i lokalnym. W Polsce zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z 12 kwietnia 2012 r.: „w systemie teleinformatycznym podmiotu realizującego zadania publiczne służące prezentacji

zasobów informacji należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0), z uwzględnieniem poziomu AA...”.

3. Standardy WAI

World Wide Web Consortium (W3C) to organizacja zajmująca się tworzeniem standardów tworzenia i przesyłania stron internetowych (np. HTML, CSS, HTTP, i inne). Jedną z inicjatyw W3C jest Web Accessibility Initiative (WAI), której zadaniem jest promowanie szeroko rozumianej dostępności stron internetowych, zarówno z punktu widzenia różnych grup użytkowników (takich jak osoby niepełnosprawne), jak i wykorzystywanych urządzeń dostępowych (np. palmtopy, smartfony) (W3C 2015). W ramach WAI opracowano dwa dokumenty zawierające wytyczne dotyczące dostępności treści internetowych (Web Content Accessibility Guidelines – WCAG). Pierwszy (WCAG 1.0) powstał w 1998 r., a drugi (WCAG 2.0), powszechnie obowiązujący, w 2008 r. Wersja 2.0 WCAG jest bardziej szczegółowa i zawiera spis rekomendacji podzielony na cztery grupy (zasady), ale zachowuje ustalony w poprzedniej wersji system gradacji dostępności stron (zasady, wymagania oraz poziom dostępności zostały przedstawione w tabeli 2). Oryginalne priorytety (z WACG 1.0) określały wagę poszczególnych wymagań (W3C 1999):

- priorytet pierwszy – kluczowe, ich niespełnienie uniemożliwia co najmniej jednej grupie niepełnosprawnych dostęp do strony internetowej (A),
- priorytet drugi – wskazane, ich niespełnienie znacząco utrudnia dostęp co najmniej jednej grupie (AA),
- priorytet trzeci – sugerowane, ich spełnienie ułatwi co najmniej jednej z grup niepełnosprawnych dostęp do strony (AAA).

Ocena poszczególnych wymagań (A, AA, AAA) została zachowana w WCAG 2.0.

15 października 2012 roku wytyczne WCAG 2.0 zyskały status międzynarodowej normy ISO/IEC 40500:2012 (ISO, 2012). W Polsce promocją standardu WCAG 2.0 zajmują się m.in. Fundacja Widzialni.org Strony internetowe bez barier i Polskie Towarzystwo Informatyczne (PTI).

Tabela 2

Zasady oraz wymagania, które powinny zostać spełnione w systemie teleinformatycznym służącym do realizacji zadań publicznych.

Zasada	Wymaganie
1. Percepcja – informacje oraz komponenty interfejsu użytkownika muszą być przedstawione w dostępnym sposobie.	1.1. Tekst alternatywny – zapewnij tekst alternatywny dla każdej informacji nietekstowej, aby przyjął formę zrozumiałą, na przykład: większa czcionka, alfabet Braille’a, mowa, symbole lub język prosty do zrozumienia.
	1.2. Media zależne od czasu – zapewnij alternatywę dla mediów zależnych od czasu.
	1.3. Możliwość adaptacji – twórz treści, które mogą być prezentowane na różne sposoby (np. uproszczony układ), bez utraty informacji czy struktury.
	1.4. Treść rozróżnialna – ułatw użytkownikom oglądanie i słuchanie treści wraz z separacją pierwszego planu i tła.
2. Funkcjonalność – komponenty interfejsu użytkownika oraz nawigacja muszą być funkcjonalne (powinny pozwalać na interakcję).	2.1. Dostępność przy pomocy klawiatury – zapewnij, by cała funkcjonalność była dostępna za pomocą klawiatury.
	2.2. Wystarczająca ilość czasu – zapewnij użytkownikom wystarczającą ilość czasu, aby mogli przeczytać i przetworzyć treści.
	2.3. Ataki padaczki – nie projektuj treści w formie, która mogłaby spowodować atak padaczki.
	2.4. Nawigacja – zapewnij narzędzia, które pomogą użytkownikowi w nawigacji, znalezieniu treści i określeniu, gdzie się aktualnie znajduje.
3. Zrozumiałość – treść oraz obsługa interfejsu użytkownika muszą być zrozumiałe.	3.1. Czytelność – twórz treści czytelne i łatwe do zrozumienia.
	3.2. Przewidywalność – twórz strony internetowe tak, aby otwierały się i działały w sposób przewidywalny.
	3.3. Pomoc przy wprowadzaniu danych – pomagaj użytkownikom unikać błędów i je korygować.
4. Rzetelność – treść musi być wystarczająco rzetelna, aby mogła być poprawnie interpretowana przez wielu różnych klientów użytkownika, włączając technologie asystujące.	4.1. Kompatybilność – zmaksymalizuj kompatybilność z aktualnymi i przyszłymi klientami użytkownika, włączając technologie asystujące.

Źródło: na podstawie: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. oraz (Fundacja Widzialni 2015).

4. Dostosowanie polskich stron instytucji publicznych do standardów WAI

Ze względu na ograniczenia objętościowe do analizy dostępności wybrano stronę Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), która jako skierowana w dużej mierze do beneficjentów funduszu (a zatem grupy szczególnie zagrożonej wykluczeniem cyfrowym) powinna spełniać wysokie oczekiwania odnośnie jej dostępności (PFRON 2015).

Ze względu na brak odpowiednich narzędzi analitycznych² do analizy wykorzystano metodę analizy eksperckiej opracowaną przez Fundację Widzialni, składającą się z trzech następujących etapów (Mrochen i in. 2013):

- sprawdzanie zgodności z W3C,
- sprawdzanie zgodności z W3C CSS,
- sprawdzanie zgodności z WCAG 2.0 – metoda problemowa.

Analizie poddano główną stronę portalu. Pierwsze dwa kroki polegają na wykorzystaniu darmowych narzędzi udostępnianych przez W3C:

- W3C Markup Validation Service (W3C, 2013) pozwala na sprawdzenie zgodności dokumentu HTML ze standardami HTML lub XHTML,
- CSS Validation Service (W3C, 2009) umożliwia sprawdzenie poprawności Kaskadowych Arkuszy Stylów CSS.

Wykorzystanie wymienionych narzędzi pozwala na stwierdzenie zgodności głównej strony PFRON ze standardem HTML (należy nadmienić, iż dość archaicznym) oraz CSS (w tym przypadku najaktualniejszą wersją). Ostatnia wykorzystana metoda opiera się na czterech zasadach WCAG 2.0 oraz odpowiadających im wytycznych. Wyniki analizy metodą problemową zgodności strony głównej PFRON z WCAG 2.0 przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3

Ocena zgodności strony głównej PFRON z WCAG 2.0 – wyniki analizy metodą problemową

1*	2*	Pozycja w WCAG 2.0	
1.	1.1.	1.1.1. Elementy graficzne (typu) posiadają tekst alternatywny zgodnie z wymaganiami i spełniana rola	Spełnia
	1.2.	1.2.1. N/D – brak nagrań audio	N/D
		1.2.2. N/D – brak nagrań audio	N/D
		1.2.3. N/D – brak nagrań audio	N/D
	1.3.	1.3.1. Treść strony jest poukładana zgodnie z wymaganiami dotyczącymi hierarchii; nagłówki drugiego poziomu (<h2>) są wprawdzie użyte jako zakładki, lecz nie zmniejsza to dostępności treści dla czytelników; użycie elementów <style> może zaciemniać obraz, lecz nie stanowi poważnego przewinienia	Spełnia
		1.3.2. Strona wykonana jest w układzie trójkolumnowym; rozkład treści w ramach poszczególnych kolumn jest zrozumiały, z wyjątkiem kolumny środkowej, niosącej główną treść – zrozumienie jej działania wymaga poświęcenia większej uwagi	Spełnia z zastrzeżeniami
		1.3.3. Zrozumiałość komponentów nie jest zależna od ich lokalizacji ani kształtu	Spełnia
1.4.	1.4.1. Strona jest wizualnie prosta, a kolor służy głównie wprowadzaniu kontrastu	Spełnia	

² Narzędzia dostępne do analizy zgodności z WCAG 2.0 istnieją, lecz nie są dostosowane do archaicznego kodu strony (XHTML 1.0 Transitional).

		1.4.2. Strona nie korzysta z dźwięku	Spełnia	
		1.4.3. Kontrast jest zachowany dla tekstu strony; zastosowane miejscami rozwiązania (użycie elementów <style>) nie jest rekomendowane; mimo jego zastosowania, strona spełnia wymóg	Spełnia	
		1.4.4. Powiększenie do 200% powoduje zniekształcenie układu strony, prowadząc do poważnego przemieszczenia elementów; strona nie udostępnia żadnego oczywistego sposobu powiększania elementów	Nie spełnia	
		1.4.5. Nie zachodzi – elementy graficzne są logotypami i dekoracjami	Spełnia	
2.	2.1.	2.1.1. Strona jest dostępna przy użyciu klawiatury, choć niektóre elementy oparte są na mechanizmach wymagających użycia myszy (atrybut onclick i podobne); istnieje dodatkowe, ukryte menu dla użytkowników klawiatury, ujawniające się przy próbie nawigacji przy jej użyciu; rozwiązanie to nie jest szczególnie intuicyjne	Spełnia z zastrzeżeniami	
		2.1.2. Zjawisko takie nie występuje, nie stwierdzono elementów blokujących	Spełnia	
	2.2.	2.2.1. Istnieje element zawierający czasową zmianę treści, następującą co kilka sekund, lecz zawiera on opcję pauzy (dostępną także z klawiatury)	Spełnia	
		2.2.2. Strona nie zawiera elementów o takim charakterze	Spełnia	
	2.3.	2.3.1. Strona nie zawiera elementów mogących wywołać taką reakcję	Spełnia	
	2.4.	2.4.1. Strona zawiera linki do strony głównej oraz głównych działów w menu nawigacyjnym; są one dostępne i zrozumiałe	Spełnia	
		2.4.2. Podstrony mają indywidualne tytuły opisujące ich treść	Spełnia	
		2.4.3. Ze względu na trójkolumnową strukturę strony przemieszczanie się nie jest do końca intuicyjne; w ramach każdej z kolumn, kryterium to jest spełnione	Spełnia z zastrzeżeniami	
		2.4.4. Treść linków jest opisowa, duża część z nich jest bardzo długa	Spełnia	
		2.4.5. Obok standardowej nawigacji istnieje wyszukiwarka i mapa serwisu	Spełnia	
		2.4.6. Nagłówki spełniają wymienione kryteria, formularze posiadają etykiety	Spełnia	
		2.4.7. Aktualnie wybrany element jest prawidłowo i kontrastowo wyróżniony	Spełnia	
	3.	3.1.	3.1.1. Element występuje zarówno w postaci <i>xml:lang</i> , jak i <i>lang</i>	Spełnia
			3.1.2. Strona nie ma wersji językowych innych niż polska	N/D
3.2.		3.2.1. Fokus nie zniekształca kontekstu strony; poza opisanymi wcześniej przesuwającymi się elementami informacyjnymi (wykonanymi zgodnie ze standardami), treść strony zmienia się wyłącznie w konsekwencji akcji użytkownika	Spełnia	
		3.2.2. Mechanizmów takich nie stwierdzono	Spełnia	
		3.2.3. Nawigacja strony jest w dużej mierze niezmienna; nieliczne elementy dynamiczne nie burzą porządku istniejących komponentów	Spełnia	
		3.2.4. Strona, jako prosta wizualnie, prezentuje dane w sposób jednolity	Spełnia	
3.3.		3.3.1. Formularze zawierają czytelny mechanizm raportowania błędów	Spełnia	

		3.3.2. Pola formularzy zawierają opisy i instrukcje; nie zawierają przykładów	Spełnia
		3.3.3. Sugestie są przedstawiane w stopniu ograniczonym (np. nie jest przedstawiony prawidłowy format adresu e-mail w formularzu rejestracyjnym)	Spełnia z zastrzeżeniami
		3.3.4. Brak mechanizmów o takim charakterze – w celu wykonania czynności prawnych użytkownik musi udać się na inne portale lub do urzędu	N/D
4.	4.1.	4.1.1. Zweryfikowano kod za pomocą zalecanych narzędzi; mimo archaiczności zastosowanych rozwiązań (użyto doctype XHTML 1.0 Transitional) strona jest zgodna z założonym formatem; kod CSS jest zgodny ze standardem w najnowszej wersji	Spełnia
		4.1.2. Komponenty są najczęściej udostępniane w postaci linków do plików, o czytelnie oznaczonym charakterze; nie stwierdzono treści osadzonych	Spełnia

* wartości w kolumnie 1 i 2 odnoszą się odpowiednio do zasad i wymagań, o tych samych numerach, zaprezentowanych w tabeli 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Mrochen i in. 2013) oraz <http://www.pfron.org.pl/> [dostęp: 5-7.07.2015].

Wyniki analizy metodą problemową pozwalają na stwierdzenie, że strona główna PFRON z niewielkimi zastrzeżeniami spełnia wymogi dostępności WCAG 2.0, przy czym należy podkreślić, iż zastrzeżenia te są głównie natury formalnej i w żaden sposób nie utrudniają korzystania ze strony. Twórcy strony są świadomi potrzeb osób należących do grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem cyfrowym i starają się zapewnić jak największą dostępność strony (PFRON 2015). Niestety przeanalizowana strona znajduje się wśród zdecydowanej mniejszości stron uwzględniających standardy dostępności – według raportu Fundacji Widzialni aktualnie tylko 12,8% stron internetowych instytucji publicznych spełnia minimalne wymagania dostępności dla osób o specjalnych potrzebach (co jest zdecydowaną poprawą względem 1,7% z roku 2013) (Marcinkowski i Luboń 2015).

Podsumowanie

Problem wykluczenia cyfrowego jest o tyle istotny, że komputery i komunikacja internetowa mogą być czynnikiem ułatwiającym nawiązywanie nowych i podtrzymywanie istniejących relacji, ułatwiającym zdobywanie wykształcenia, pozwalającym na zdalną pracę i wiele innych udogodnień pozwalających osobom niepełnosprawnym na pełniejszy udział w życiu społecznym. Działania podejmowane na wszystkich szczeblach mają na celu nie tylko zapewnienie fizycznego dostępu do Internetu i kwalifikacji pozwalających na jego wykorzystanie, ale również poszerzenie gamy czynności dostępnych dla użytkownika (np. e-administracja, e-zdrowie). Dostosowanie stron internetowych instytucji publicznych do standar-

dów WCAG 2.0 ma służyć ułatwieniu w pozyskiwaniu przez osoby niepełnosprawne potrzebnych im informacji oraz wykonywaniu czynności bez konieczności odwiedzania danego urzędu. Przeanalizowana w artykule strona PFRON skierowana do grupy docelowej szczególnie zagrożonej wykluczeniem spełnia standardy dostępności WCAG 2.0, należy jednak do mniejszości stron instytucji publicznych dostosowanych do tych wymagań. Raport Dostępności 2015 wskazuje na niedostatki w kwestii dostosowania stron polskich instytucji publicznych do obowiązujących wymogów, jednak, co może napawać optymizmem, wskazuje na znaczącą poprawę w ciągu ostatnich dwóch lat. Niemniej istotne jest podejmowanie działań promujących stosowanie standardów WCAG 2.0 w celu ułatwienia dostępu dla grup zagrożonych wykluczeniem cyfrowym.

Literatura

1. Batorski D., Płoszaj A., Jasiewicz J., Czerniawska D., Peszat K. (2012), *Diagnoza i rekomendacje w obszarze kompetencji cyfrowych społeczeństwa i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu w kontekście zaprogramowania wsparcia w latach 2014–2020*, Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
2. Bednarczyk D. (2014), *Przeciwdziałanie cyfrowemu wykluczeniu (e-integracja) w Polsce*, Biuletyn EBIB, Gromadzenie i zabezpieczanie danych cyfrowych, nr 9/2014 (154).
3. Dijk J. van (2010), *Spoleczne aspekty nowych mediów*, Warszawa: PWN.
4. Fundacja Widzialni (2015), *Zapoznaj się z 4 zasadami dostępności*, <http://wcag20.widzialni.org/index.php> [dostęp 26.06.2015].
5. ISO (2012), *ISO/IEC 40500:2012 Information technology – W3C Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0*, http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=58625 [dostęp 26.06.2015].
6. Jastrzębska A., Jastrzębska W. (2012), *Wykluczenie cyfrowe – przyczyny, zagrożenia i bariery jego pokonania. Studium przypadku*, w: *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Modernizacja dla spójności społeczno-ekonomicznej w czasach kryzysu*, Zeszyt 25, Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.
7. Komisja Europejska (2000), *eEurope 2002 – an Information Society for all, Action Plan*, http://www.umic.pt/images/stories/publicacoes2/actionplan_en.pdf [dostęp 22.06.2015].
8. Komisja Europejska (2010), *Europejska agenda cyfrowa*, COM(2010) 245 końcowy, Bruksela, 19 maja 2010, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX:52010DC0245> [dostęp 22.06.2015].
9. Marcinkowski P., Luboń M. (2015), *Raport Dostępności 2015. Wybrane podmioty realizujące zadania publiczne*, Fundacja Widzialni, <http://www.widzialni.org/raport-dostepnosci-2015,m.mg,5,96> [dostęp 8.07.2015].

10. Mrochen I., Marcinkowski P., Luboń M., Marcinkowski A. (2013), *Metodologia badania dostępności strony www dla osób niepełnosprawnych, starszych i innych narażonych na wykluczenie cyfrowe w oparciu o WCAG 2.0*, Częstochowa: Fundacja Widzialni, <http://www.widzialni.org/metodologia-badania-dostepnosci-stron-internetowych,m,mg,5,49> [dostęp 5.07.2015].
11. PFRON (2015), *Dostępność serwisu www*, <http://www.pfron.org.pl/pl/dostepnosc-serwisu-www/2777,dok.html> [dostęp 8.07.2015].
12. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej (2009), *Spoleczeństwo Informacyjne*, <http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/www/serce.nsf/0/158BA3649A27C993C1256F6A0038135E?Open> [dostęp 9.06.2015].
13. W3C (1999), <http://www.w3.org/TR/WCAG10/> [dostęp 26.06.2015].
14. W3C (2009), <http://jigsaw.w3.org/css-validator/> [dostęp 3.07.2015].
15. W3C (2013), <http://validator.w3.org/> [dostęp 3.07.2015].
16. W3C (2015), <http://www.w3.org/WAI/> [dostęp 26.06.2015].
17. <http://pti.org.pl/wcag> [dostęp 26.06.2015].
18. <http://www.pfron.org.pl/> [dostęp 3–7.07.2015].

EUROPEAN UNION ACTIONS AGAINST DIGITAL EXCLUSION. CASE OF WEB ACCESSIBILITY

Summary

European Union has been paying attention to the issue of digital exclusion for years; that attention is noticeable in strategies of building an European information society. Special care was taken in regard to disabled people. One of the activities with intent of reduction digital exclusion in aforementioned group is a requirement for public institution WWW sited to be adapted to WAI (Web Accessibility Initiative) standards. The goal of this paper is to verify the degree in which website of Polish Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) is adapted to WAI standards.

Keywords: digital exclusion, European Union, WAI standards.

Translated by Joanna Kos-Labędowicz